

De Pappenheimers

Janne Cress

Schrijver: Janne Cress
Coverontwerp: Janne Cress
ISBN: 9789464186710
© Janne Cress

Dag 1: Onderweg

Het aroma van Amsterdam is wiet met friet. Ik snuif de stadslucht op, een laatste haal voordat ik afkick van mijn vertrouwde omgeving. Ondertussen drukt mijn backpack, die ik zo licht mogelijk heb ingepakt, zachtjes op mijn heupen. De acht jaar oude tas had die ochtend, nadat ik de deur van mijn appartement achter me had dichtgetrokken, met elke stap gekreund, alsof het vooruitzicht van een nieuwe reis hem bij voorbaat al teveel leek.

Mijn trein dendert het station binnen, en ik sleep mezelf en mijn tas naar een stoel. Vanuit het raam kijk ik hoe duiven een kruimelbuffet van de tegels pikken. Het lijken me nogal doorleefde vogels, ze koeren schor en sommige van hen strompelen rond met een stompje. Ze hebben waarschijnlijk meer van Nederland gezien dan ik. Wanneer het perron even later naar achteren glijdt, bekruipt me dat vertrouwde gevoel weer. Een onrustig gekriebel, dat in mijn borstkas begint en vervolgens mijn armen en benen doet tintelen. Ik ben onderweg.

Reizen is een opmerkelijke bezigheid. We zijn al ergens, maar we gaan ergens anders heen om te ervaren hoe het daar is. We vertoeven er een poosje, en keren dan weer terug. Waar zijn we naar op zoek? Hoe langer ik erover nadenk, hoe vreemder deze

praktijk me voorkomt. Maar als je lang over dingen nadenkt, wordt alles vanzelf een beetje vreemd. Net zoals een woord, wanneer je er lang naar kijkt en het een paar keer hardop voorleest, ook plots vreemd klinkt, en je gaat twijfelen of het wel echt bestaat.

In Leiden drentel ik onwennig met mijn grote tas naar de voorzijde van het station en neem ik de bus naar de kust. We rijden langs huizen die eruitzien alsof ik ze eerder heb gezien, al weet ik zeker dat dat niet zo is. De eerste bestemming van mijn reis wordt Noordwijk. Daar is niet direct een reden voor, behalve dan dat ik er nooit ben geweest en ik niet direct een reden kan bedenken om erheen te gaan.

De zon schijnt op het busraam, en hoewel het nog vroeg is, word ik slaperig van het monotone gebrom en gehobbel van de bus. Mensen stappen in en uit, en met elke bocht wieg ik naar de zijkant toe, tot ik mijn halte op het display zie verschijnen en op de rode stopknop druk.

- - -

Wanneer ik het hostel binnenstap dat ik heb geboekt, bevind ik me opeens in een soort universele backpackersruimte die net zo goed in Bangkok of Perth had kunnen staan. Een weeïge bierwalm begroet me lauwtjes en uit de speakers schallen jaren 80-hits. De muren zijn versierd met wandschilderingen, regels

voor drankspelletjes en vintage advertenties. Een Iers meisje checkt me in en geeft me de sleutel van een enorme kamer met tien stapelbedden, en gratis oordopjes. Er is niemand in de kamer, maar op de meeste bedden zie ik handdoeken en kledingstukken liggen. Ik zet mijn rugtas bij een van de onderste bedden en loop naar buiten.

Dingen die ik nooit heb gegeten: patat flip

Wat is het: patat met mayonaise en pindasaus.

Oordeel: een van de leukere dingen van reizen is het uitproberen van dingen die je nog nooit hebt gegeten. Ik ben redelijk bekend met de smaak van gefrituurde aardappel, maar van patat flip heb ik nog nooit gehoord, en voor Exotische Sauzen ben ik altijd te porren. Het blijkt iets minder exotisch te zijn dan ik had gedacht: wat ik een patat oorlog noem, maar dan zonder uitjes. De frieten zijn dik, maar prima. Wel jammer van de dikke, zwarte haar in de saus. Een 6-.

Na mijn snack wandel ik door de winkelstraat, waar een braderietje is. Braderietjes hebben me altijd al weten te boeien. Ze onderscheiden zich van een markt op twee manieren. Ten eerste beslaat een markt veelal een plein en een braderie een straat, en ten tweede kun je op een markt soms dingen kopen die je echt nodig hebt, en op een braderie niet. Links en rechts vergapen mensen zich aan anti-snurkkussens en zelfgemaakte

oorbellen. ‘Ja, tót vijftig procent korting, Jan’, hoor ik een man achter me zeggen. ‘Tót. Dat hebben ze slim gedaan.’

Ik kijk en luister graag naar Nederlanders. Dat klinkt misschien een beetje raar, omdat ik zelf ook in Nederland ben geboren, maar toch vervullen de gesprekken die ik opvang me vaak met een gevoel van warmte. Een soort warmte die ik ook voel wanneer ik een goede documentaire kijk, of een reisverhaal lees. Mijn fascinatie voor mede-Nederlanders begon op mijn vijftiende, toen ik met mijn vader een reis door Tsjechië maakte. Ik mocht de bestemming uitkiezen, hij regelde de rest. En aangezien mijn vader het liefst zoveel mogelijk regelwerk uit handen geeft (ook de reden waarom we nooit gingen kamperen), werd het een georganiseerde busreis met andere Nederlanders. Naïef als we waren, dachten we dat een busreis simpelweg betekende dat je niet meer na hoefde te denken over het vervoer en het onderdak. Maar op de eerste dag, nadat ik erachter was gekomen dat ik minstens dertig jaar jonger was dan mijn medepassagiers, leerde ik dat een busreis met allerlei extra's komt, zoals een besnorde chauffeur die schuine grappen maakt, en een bijzonder gezelschap aan reizigers waarmee je tien dagen lang een soort afgesloten minisamenleving vormt.

Daar, op die busreis, observeerde ik stilletjes mijn medereizigers en landgenoten. Zo was er een stel van in de dertig dat dezelfde kleren en hetzelfde kapsel had, en van wie de vrouw bij het betreden van de bus eens ijzig tegen ons zei: ‘Oh. Ik dacht dat

wij daar zaten.’ (Er bleek een zitplaatsroulatiesysteem te zijn, om te voorkomen dat dezelfde mensen steeds de beste plekken in de bus hadden.) En op een van de laatste avonden, toen we in groepjes van vier aan tafels in een restaurant zaten en er aan de tafel achter ons luid werd gelachen, begon de oude vrouw tegenover me vanuit het niets kakelend hard te lachen, en zei ze vervolgens: ‘Zo. Wij hebben het hier ook leuk, hoor.’ Niemand keek hier verder van op, en dus trok ik hieruit de conclusie dat andere Nederlanders met elkaar een soort logica deelden die ik niet kon achterhalen.

Nu, meer dan tien jaar later, voel ik me nog steeds vaak een onnozele cultuurclown die slapstick verzorgt voor toevallige toeschouwers. Als ik een hand wil geven, geeft de ander drie zoenen, en als ik drie zoenen wil geven, geeft de ander één zoen. Op de ene verjaardag geef ik een te duur cadeau, op de andere housewarming neem ik als enige niets mee. Je zou zeggen dat iemand die ergens geboren en getogen is de spelregels van het land op een gegeven moment wel meester is, maar op dat punt ben ik nooit beland. Zowel de Nederlanders als ik doen ons best, maar het voelt toch altijd alsof ik de onhandige toerist ben. En als ik dan toch een toerist ben, wordt het tijd dat ik op ontdekkingsreis ga door mijn eigen land.

De zon brandt, en rozig slenter ik terug naar het hostel, waar ik me inschrijf voor de budgetmaaltijd die ’s avonds voor de gasten wordt gemaakt. Ondertussen loopt er een stel naar binnen om te

vragen of ze kunnen overnachten. ‘Sorry, dit is een jeugdhostel’, zegt de barman verontschuldigend. ‘We hanteren een leeftijdsgrens van veertig jaar’. Het stel druipt weer af. Ik vraag me af waarom veertig jaar hier de grens is. Ben je tot en met je negenendertigste jeugd? En wie heeft dat dan bepaald? Of is veertig misschien een magische leeftijdsgrens, en verpest je daarna met je aanwezigheid het reisplezier van jongere mensen? De jongste geesten die ik op eerdere reizen ben tegengekomen behoorden toe aan oudere mensen.

Tijdens het eten luister ik naar een Australiër en een Duitser die elkaar sterke verhalen over wiet vertellen, en praat ik met een Vlaams meisje. ‘Praten’ is misschien een overstatement: de muziek staat zo hard dat ik haar de helft van de tijd niet versta, en ik wissel mijn ‘wat?’ af met gewoon maar ja-knikken. Daarna is er bingo waarbij de hoofdprijs uit bier bestaat. Geef jonge mensen die de hele dag geblowd hebben een bingokaart, en je hebt geen kind meer aan ze. Ondertussen druppelen er wat Noordwijkers binnen. Ze zijn lang en hebben kort stekeltjeshaar. ‘Kom je hier vaker?’ vraag ik aan een van de jongens die bij me aan tafel gaat zitten. Small talk is niet mijn sterkste punt, dus ik initieer het gesprek maar met een afgezaagde openingszin. ‘Ja, beetje chillen toch?’, antwoordt hij. ‘Is leuk hier, hoor. Allemaal jonge mensen, beetje roken’, en hij gebaart naar de rookruimte achterin het hostel. ‘Noordwijk is wel leuk hoor, in de zomer. Met het strand, en zo. Maar in de winter is er niet zoveel te doen.’ Ik knik, en bestel nog een biertje.

Een paar uur later laat ik mijn hoofd op mijn kussen zakken. Ik ben uitgeteld. Zoals na elke eerste reisdag drukken alle nieuwe indrukken op mijn oogleden. Morgen trek ik naar het noorden, en zal de omgeving waarschijnlijk een stuk minder internationaal zijn dan vandaag. De oordopjes blijken niet echt nodig te zijn, ik word slechts één keer wakker van een dronken fanfare die een rondje slaapzaal doet.

Dingen die ik nog nooit heb gegeten: Ryans mac'n'cheese

Wat is het: de vegetarische optie die ik heb gekozen bestaat uit macaroni met kaassaus en geraspte kaas.

Oordeel: de mac'n'cheese die gemaakt is door Ryan, een van de hostelmedewerkers, is zoals ik al had verwacht erg kazig. Ik doe er voor de variatie wat ketchup doorheen. Best te pruimen voor een makkelijke eter als ik. 6,5.

Dag 2: Polderplaag

Mijn wekker gaat om half acht, en het eerste wat ik zie als ik mijn ogen opendoe, is een harig been dat vanuit het bovenste bed naar beneden hangt. Behendig duik ik er onderdoor. Nadat ik op de wc mijn bikini en wat kleren heb aangetrokken glijp ik naar buiten, waar het strand nagenoeg verlaten is. De gebakken vakantiegangers die gisteren het strand wit, toen rood kleurden, zijn hun roes nog aan het uitslapen. Terwijl de zee voorzichtig wiegt, geniet ik van het bekende, onbestemde gevoel dat er van alles kan gebeuren - ik weet alleen nog niet wat, of met wie.

Wat verwacht ik eigenlijk van deze reis? Na de middelbare school was ik antropologie gaan studeren, en verdiepte ik me in andere landen en culturen. Toch bleef Nederland ongreijpbaar, een land waar ik me op de een of andere manier nooit thuis had gevoeld en daar ook nooit de moeite voor had gedaan.

Het water is troebel, ik word er zenuwachtig van. Wie weet wat er zich op die bodem verschuilt? Bij elke stap naar voren verwacht ik iets glibberigs, iets stekeligs, iets hongerigs. Maar ik voel alleen maar ijskoud water en de stralen van een zon die zich langzaam uitrekt. 'Leer mij m'n Pappenheimers kennen', zeg ik, tegen niemand in het bijzonder, en ik laat me voorovervallen in de zachte golven.

- - -

Pappenheimers. Ik geloof niet dat 'de Nederlander' bestaat, en heb niet de pretentie om 'de Nederlandse cultuur' te doorgronden. En toch... Toch lijkt er wel een soort archetype te zijn: de Nederlander die ik in het buitenland op honderd meter afstand nog kan herkennen als Nederlander. Waar dat aan ligt, weet ik niet precies. Huidskleur en afkomst hebben er niet zozeer mee te maken - het zit 'm meer in de houding, de kleding, de manier van lopen. Misschien kan ik er tegen het einde van de reis meer over vertellen. Deze mensen fascineren me in ieder geval, en zal ik in dit boek 'Pappenheimers' noemen.

Mijn tweede bestemming is een *tiny house* in de Wieringermeer, een huisje dat ik via AirBnB bij een zekere Gerdie en Johan heb geboekt. Ik koester al enkele jaren een voorliefde voor tiny houses. Elke keer als ik foto's zie van die knusse, zelfvoorzienende woningen slaat mijn hart over ('Kijk dan, de opbergruimte is weggewerkt in de trap!'). Als ik in de trein naar Hoorn het precieze adres intik op Google Maps, krijg ik een melding: 'Kan geen route hier naartoe vinden'. Dat is natuurlijk een beetje verontrustend wanneer je ergens naartoe wilt. 'Waarom pak je geen ov-fiets vanaf Hoorn?', vraagt de conductrice me. 'Kost maar een paar euro per dag, en met de bagage die je hebt moet dat best lukken.' Het lijkt me geen gek idee.

Niet veel later ben in mijn nopjes op mijn gele ov-fiets. Zo goedkoop, zo efficiënt. Ik word er oprecht blij van. Misschien is dit dan de Nederlander in mij. Ik kom langs meerdere fietsers en een vrouw die zonder handen aan het stuur in haar scootmobiel rijdt. Ze geniet duidelijk net zo hard van de rit als ik.

Twee uur later, wanneer ik eigenlijk al in Wieringerwerf had moeten zijn, weet ik: dit was een vergissing. Ik ben op de helft. Af en toe denk ik dat ik word ingehaald door e-bikes, maar het zijn geen e-bikes, het zijn gewoon oude mensen die sneller fietsen dan ik. Het is ontzettend heet, mijn rugzak trekt aan mijn schouders en omdat ik nog altijd niet heb geleerd dat je óók kunt verbranden als je een briesje voelt, kleuren mijn armen elk uur roder. Ik denk aan een bord dat ik ooit bij een bloemist zag staan: ‘In Nederland kun je niet verdwalen, hoogstens omrijden.’ Toch zou ik de staat waarin ik me nu bevind wel als ‘verdwaald’ willen bestempelen, zeker nu de batterij van mijn telefoon inmiddels leeg is, omdat ik bij elke kruising voor de zekerheid wilde kijken of ik de goede kant opging. Gelukkig zijn de mensen die ik aanschiet behulpzaam. Dat is fijn aan Nederlanders: als ze het niet weten, zeggen ze dat gewoon. Dat is anders in sommige Aziatische landen, waar veel mensen je liever een willekeurige kant opsturen dan dat ze je teleur moeten stellen. Ik stuur Gerdie nog een berichtje om te laten weten dat ik een half uur later ben, en fiets vol goede moed verder.

Anderhalf uur later dan de tijd die ik had doorgegeven rijd ik eindelijk de juiste straat in. In mijn hoofd heb ik het al helemaal verpest bij Gerdie en Johan. Misschien zijn het wel mensen die elke dag om klokslag vijf uur eten, en gooi ik nu hun hele schema door de war. Wanneer ik het erf op fiets, zie ik in de verte mijn tiny house al staan. Een brede man met tatoeages doet de deur van de boerderij open. ‘Hallo’, zegt hij. ‘Hallo’, zeg ik. Even valt er een korte stilte. ‘Is dit nummer elf?’, vraag ik. ‘Ja’, zegt de man. ‘Blijf jij hier vannacht overnachten, of zo?’ ‘Ja’, zeg ik nu. ‘Ik ben Johan’, zegt de man en hij steekt zijn hand uit, die ik schud. ‘Ben je alleen? Ja, ik vind het niet erg hoor’, zegt Johan, en hij pakt een sleutelbosje.

We lopen over het erf, langs een kleine pony die elke paar seconden zijn hoofd omhoog gooit. ‘We hebben momenteel een plaag in de polder’, zegt Johan. ‘Het is echt niet normaal. Vliegen, muggen, alles.’ Hij geeft me een korte rondleiding door de tiny house, een kleine rechthoekige bungalow met een keuken en badkamer. ‘Het belangrijkste is dit’, zegt hij. ‘Je kunt de deur ’s nachts openlaten, maar doe de vliegenhor dan dicht. En als je de deur dicht wilt doen, moet je eerst even deze pakken’ – hij pakt een plumeau met schapenwol – ‘en dan aan de buitenkant van de hor vegen. Even wachten, en dan snel de deur dichtdoen. Anders komen ze alsnog binnen. Een kleine actie, maar je hebt er veel plezier van. Dan de ramen. Die kun je ook opendoen en de hor ervoor schuiven, maar het beste is om ze gewoon helemaal dicht te laten. Anders gaan die muggen daar voor die hor

wachten, snap je? Net zo lang tot jij dat raam dicht gaat doen. Vannacht was er een Duitser in zijn oog gestoken, maar die had het er ook naar gemaakt, hoor. Hele nacht met de deur open geslapen zonder hor. Dit is de polder zeg, niet de stad. Goed, hier heb ik nog een muggenlamp aan staan, werkt ontzettend goed. Sommige muggen zijn namelijk zo klein, die vliegen gewoon door de hor heen.' Ik kijk naar de lamp, waarin een klein roostertje is verwerkt dat insecten elektrocutteert. Het merk draagt de toepasselijke naam Foetsie. 'En als je gaat slapen moet je de ventilator maar aandoen, dat helpt ook. Daar kunnen ze niet tegenin vliegen. Ik heb trouwens ook nog een spulletje, dat zal ik zo even pakken. Als je dat op je gezicht stipt, doen ze niets, dat vinden ze stinken. Dat was het wel zo'n beetje. Als je nog vragen hebt, hoor ik het wel', zegt Johan, en hij gaat weg.

Het voelt alsof ik aan de vooravond sta van een apocalyps, maar tegelijkertijd heeft Johan me zo goed geïnstrueerd dat ik het gevoel heb dat ik alles aankan. Ik pak de fiets weer en begeef me naar het dichtstbijzijnde dorp, dat zes kilometer verderop ligt. Bij de lokale snackbar eet ik een Bonita - een snackbarsnack die ik nog nooit heb gegeten - loop een rondje langs het buurtcentrum en het café, en fiets weer terug naar mijn tiny house. Ik word ingehaald door tractors met banden die groter zijn dan ikzelf, en ik zou zweren dat ik drie fietsers tegenkom die ik 's middags ook was tegengekomen. Wat is de kans? Hier misschien best groot.

Op de fiets groeten mensen elkaar. Ik ken dat alleen van vaartochtjes of boswandelingen, dat mensen elkaar groeten. Niet van fietsen op een weg. Ik word er een beetje ongemakkelijk van, want ik weet niet precies wanneer het juiste moment is aangebroken om de ander te groeten. Je ziet elkaar namelijk al van ver aankomen, komt dan steeds dichterbij en opeens zeg je: ‘hai!’. De mensen die ik vandaag tegenkom zeggen het ook niet bedeesd, maar alsof ze me al jaren persoonlijk kennen, met een hoge, uitgerekte ‘haai!’. Ongemakkelijk of niet, ik heb me voorgenomen om op deze reis zoveel mogelijk dingen te doen die ik normaal niet doe. En mensen groeten op de fiets is daar één van. Ik zet mijn vriendelijkste glimlach op, en begroet al mijn tegenliggers.

Dingen die ik nog nooit heb gegeten: Bonita

Wat is het: een langwerpige snack met onidentificeerbare stukjes in de buitenkant. Binnenin bevindt zich een dikke ragout met maïs en kruiden.

Het oordeel: de korst is goed krokant, hetzij enigszins bitter. De binnenkant is zout en smeug, en smaakt naar groenteburger. Een prima vegetarische snack, 7+.